

الدرس السابع: فعل معلوم و مجهول

❖ **فعل معلوم:** فعلی که فاعل آن مشخص است. " مبنی للمعلوم = فعل معلوم + فاعل + مفعول
 ■ مثال: يدرُسُ المعلمُ الطلابَ في الصفِّ.

❖ **فعل مجهول:** فعلی که فاعل آن مشخص نیست و در ترجمه همراه با " شد " یا " می شود " همراه است.

" مبنی للمجهول " = فعل مجهول + نائب فاعل ■ مثال: سُرِقَ البيتُ. خانه دزدیده شد

نکته ۱:

باید بدانیم تنها **فعل های متعدی " دارای مفعول "** را می توان به صورت **مجهول** نوشت بنابراین از فعل های لازم ، مجهول ساخته نمی شود . پس تمامی فعل های مجهول متعدی هستند.

مجهول کردن فعل

❖ **ماضی** ← ماضی : یعنی حرکت عین الفعل را به کسره و حروف متحرک ماقبل را به ضمه تبدیل می کنیم.

■ مثال: كَتَبَ : كُتِبَ نوشته شد اِسْتَخْرَجَ : اُسْتُخْرِجَ استخراج شد

❖ **مضارع** ← مضارع : یعنی حرکت عین الفعل را به فتحه و تنها حرکت حرف اول را به ضمه تغییر می دهیم.

■ مثال: يَكْتُبُ : يُكْتَبُ نوشته می شود يَسْتَخْرِجُ : يُسْتَخْرَجُ استخراج می شود

❖ گاهی از مواقع و بنا به دلایلی جمله را به شکل مجهول بیان می کنیم . این عمل ۳ مرحله دارد:

۱- حذف فاعل كَتَبَ المعلمُ جملةً عربيةً. ← كَتَبَ جملةً عربيةً.

۲- جایگزینی مفعول به عنوان نائب فاعل كَتَبَ جملةً عربيةً. كَتَبَ جملةً عربيةً.

۳- تغییر فعل به مجهول و هماهنگ کردنش با نائب فاعل از نظر جنس

كَتَبَ جملةً عربيةً. ← كُتِبَتْ جملةً عربيةً. نائب فاعل باید از نظر جنس با فعل مطابقت داشته باشد.

نکته ۲:

نائب فاعل مانند فاعل مرفوع است و اگر یک اسم ظاهر باشد با نشانه های { ُ ، َ ، و ، ا } مرفوع می شود.
 اُخْرِجَ المسافرونَ من الحافلة. المسافرونَ: نائب فاعل و مرفوع به " ا "

نکته ۳:

هم در مجهول افعال ماضی و هم در مضارع ، حرف اول با **ـ** شروع می شود . باید توجه کرد برای تشخیص صحیح فعل مجهول حتماً به حرکت عین الفعل دقت کنیم زیرا در باب های افعال ، تفعیل و مفاعلة ، فعل مضارع با **ـ** شروع می شود .

يُعَلِّمُ ← يُعَلِّمُ

نکته ۴:

در مجهول کردن ، فاعل همراه با وابسته هایش " صفت و مضاف الیه " حذف می شود و مفعول همراه با وابسته هایش مرفوع می شود و به آن نائب فاعل می گوئیم .

مَنْعَ الاسلامِ المرأةَ المسلمةَ من التكاسل . الاسلامُ: فاعل . المرأةَ: مفعول . المسلمةَ: صفت
مُنِعَتِ المرأةَ المسلمةَ من التكاسل . المرأةَ: نائب فاعل . المسلمة: صفت

نکته ۵:

هنگام مجهول کردن ، زمان فعل نباید عوض شود . مثلاً اگر فعل معلوم ماضی را به مجهول تبدیل کنیم به ماضی مجهول تغییر می یابد نه مثلاً به مضارع .

نکته ۶:

فعل های باب افتعال ، انفعال ، تفاعل و تفاعل غالباً مجهول نمی شوند چون لازم هستند .

◀ تپ سوالات

- ۱- تشخیص معلوم و مجهول بودن فعل مثل : عین الفعل مجهولاً (بالنظر إلى المعنى): دقت کنید اگر در جمله مفعول باشد فعل نمی تواند مجهول خوانده شود.
- ۲- تشخیص نائب فاعل و دقت در موردی که سوال شده مثل : عین نائب الفاعل ليس جمع تكسير / عین نائب الفاعل من الأعداد :
- ۳- ساخت درست فعل مجهول مثل عین الخطأ في بناء المجهول:

تست: ✓

تیپ ۱

۱- عین الفعل الّذي لا يُمكن أن يُقرأ مجهولاً (على حسب المعنى): تهریبی ۹۹ داخل

- ۱) أخبرت الطالبات كلهنّ بهذا الخبر المهمّ!
- ۲) أرضعت الأمّ الحنون ولدها و هو صغير جداً!
- ۳) أرسلت قوانين الشريعة في الكتب السماوية للناس!
- ۴) أغفلت أبواب المدرسة يوم أمس بسبب الأمطار الكثيرة!

○ پاسخ گزینه ۲ : ولد مفعول جمله است ما در جملات مجهول مفعول نداریم .

تست: ✓

تیپ ۲

۲- عین نائب الفاعل ليس جمع تكسير: انسانی عمومی قارج ۹۹

- ۱) تمرّر أفواهنا عندما يُصيبنا الزّكام إصابةً!
- ۲) إن ملئت قلوبنا إيماناً لاتدخل الذّنوب فيها!
- ۳) تُؤكّد ظواهر الطبيعة الكثيرة أنّ العالم ما خلق عبثاً!
- ۴) قال الطّبيبُ تعدّ الأصوات المرتفعة تهديداً لسمعنا!

○ پاسخ گزینه ۳ : در گزینه ۱ أفواه نائب فاعل و جمع مكسر ، در گزینه ۲ قلوب نائب فاعل و جمع مكسر ، در گزینه ۳ ظواهر فاعل می باشد زیرا تُؤكّد فعل معلوم است اگر تُؤكّد بود ظواهر نائب فاعل میشد . در گزینه ۴ الاصوات نائب فاعل و جمع مكسر است .

تست: ✓

تیپ ۳

۳- عین الصحيح في بناء المجهول: انسانی عمومی داخل ۱۴۰۱

- ۱) عَوّض البائع اللباس لي أمس ← عَوّض اللباس لي أمس!
- ۲) أغلق التلميذ باب الصفّ بهدوء ← أغلق باب الصفّ بهدوء!
- ۳) يُرشد الشرطيّ المواطنين في الشوارع ← يُرشد المواطنين في الشوارع!
- ۴) يُستعمل رُكابُ السيارات حزام الأمان للسلامة ← يُستعمل حزام الأمان للسلامة!

○ پاسخ گزینه ۲ : در گزینه ۱ بایستی فعل بشكل عَوّض مجهول میشد. در گزینه ۲ جمله درست مجهول شده است. در گزینه ۳ المواطنين مفعول است پس زمانی که نائب فاعل می شود باید بشكل المواطنين بیاید یعنی به شکل مرفوع . در گزینه ۴ بایستی فعل به شکل يُستعمل مجهول میشد.

حالا که یاد گرفتی خودت اینا رو جواب بده و آخر سر چک کن.

✓ تست:

۴- عین الفعل مجهولاً (بالنظر إلى المعنى): انسانی عمومی رافل ۹۹

- ۱) أريد أن تُخبر صديقك أنّ لحظة اللقاء قريبة!
- ۲) لا تسمع أن يترك احترام الفقراء بسبب فقرهم!
- ۳) كيف يُمكن أن لا نكرم من يبسط لنا وجهه دائماً!
- ۴) أكرم معلّمي بإطاعته و هو يمنح لي ما عنده من العلم!

✓ تست:

۵- عین نائب الفاعل من الأعداد : انسانی عمومی قارج ۱۴۰۰

- ۱) ما يُزرع في الدّنيا مرّة واحدة يُمكن أن يُحصد عشر مرّات !
- ۲) إشتك في السياق العلميّ مائة طالب و نجح سبعة طلاب منهم!
- ۳) تُشاهد مئات المصابيح المُلوّنة في أعماق البحر خلّقت للظلام!
- ۴) قد ألف عدد من كتب علم اللغة يضمّ آلاف الكلمات الفارسيّة المُعرّبة!

✓ تست:

۶- عین الصحيح في البناء للمجهول (حسب المعنى): انسانی عمومی رافل ۱۴۰۰

- « إستخدم الناس النفط في الصناعة و إبتعدت الأرض من السلامة بإكثارهم في الاستفادة منه و حينئذ يُهدّدون البيئة و تتعرّض الحياة للموت»
- ۱) أستخدم الناس
 - ۲) أبتعد من السلامة ...
 - ۳) ... و حينئذ تُهدّد البيئة
 - ۴) ... تتعرّض للموت

✓ تست:

۷- عین الخطأ في بناء المجهول: انسانی عمومی قارج ۱۴۰۱

- ۱) إسترجع التلميذ الكتاب مّي ← أسترجع الكتاب مّي!
- ۲) أطلق الأمير الأسير بالرّافة ← أطلق الأسير بالرّافة!
- ۳) حَيّر نزولُ الأسماك النَّاسِ سنواتٍ طويلة ← حَيّر النَّاسِ سنواتٍ طويلة!
- ۴) يَجذب هذا الأثرُ الجميل السائحين من كلِّ العالم ← يُجذب السائحين من كلِّ العالم !

۴- پاسخ گزینه ۲ : در گزینه ۱ صديق مفعول ، در گزینه ۲ من مفعول ، در گزینه ۴ معلم مفعول هستند بنابراین مجهول نیستند . در گزینه ۲ احترام نائب فاعل است و فعل مجهول می باشد .

۵- پاسخ گزینه ۳ : تُشاهدُ فعل مجهول و مئات نائب فاعل و عدد " صد " است .

۶- پاسخ گزینه ۳ : در گزینه ۳ أستخدِمَ باید میشود . افعال گزینه ۳ و ۴ از باب افتعال و تفعل هستند که لازم می باشند . افعال لازم مجهول نمی شوند .

۷- پاسخ گزینه ۴ : السائحين مفعول است پس زمانی که نائب فاعل می شود باید به شکل السائحون " مرفوع " بیاید .